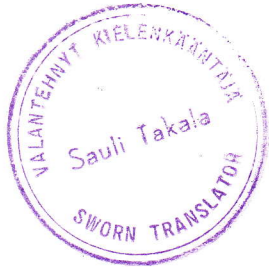

Sauli Takala

OPINTOPAIVA
3.2.

VIERAAT KIELET
TYÖTAVAT

Suunnittelu:

Jouko A. Räihä
Paula Ahola
Eeva Tuokko
Rauha Petro
Eeva Rydberg
Urho Ylä-Outinen
Kouluhallitus

TYÖTAVAT

loja

Tämän koulutusviikkosen tavoitteena on perehdyttää opettaja eri työtapojen käyttömahdollisuuksiin oppilaille vieraiden kielten opetuksessa ja antaa tietoa oppilaskeskeisten työtapojen käytön lisäämiseksi, niin että hän viikkosen läpikäytyään pystyisi entistä monipuolisemmin käyttämään eri työtapoja omassa opetustyössään ja lisäämään oppilaiden osuutta opetustapahtumassa.

Samoin on tavoitteena perehdyttää opettaja oppilaille vieraiden kielten opetusmateriaalille asetettaviin vaatimuksiin, niin että hän pystyisi suorittamaan oppimismateriaalin vastaan oikein perustein.

Seuraavat asiat edellytetään hallittavan:

- perustiedot työtavoista ja niiden käytöstä yleensä
- perustiedot peruskoulussa käytettävästä oppimismateriaalista ja sille asetettavista yleisistä vaatimuksista

Lähdeteokset

Työtavat:

POPS I ss. 105—114, POPS II ss. 112—131,
POPS-opas 3 ss. 29—63

Koskenniemi—Hälinen: Didaktiikka ss. 125—162

Lahdes: Peruskoulun opetusoppi ss. 157—203
Oppimismateriaali:

POPS I ss. 116—123, POPS II ss. 134—136,
Nykykielet ss. 43—45

Koskenniemi—Hälinen: Didaktiikka ss. 235—238

Lahdes: Peruskoulun opetusoppi ss. 222—224

Sisältö

Käsitteiden kertausta

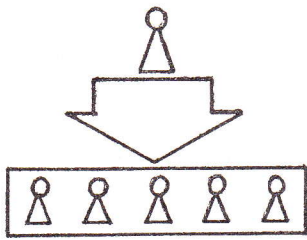
Eri työtapojen käyttö kielenopetuksessa

Oppilaiden osuus kielitunnilla ja sen lisääminen

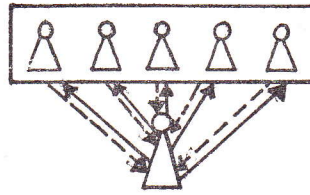
Kielten oppimismateriaalin arviointi

skt. luv. lisää

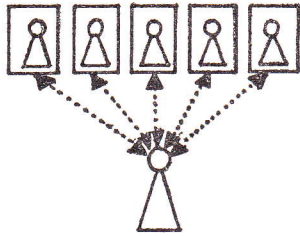
ERITYÖTAPOJA

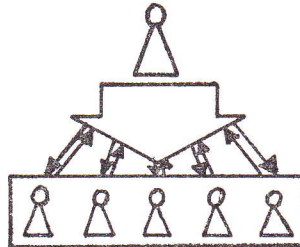
A. ___

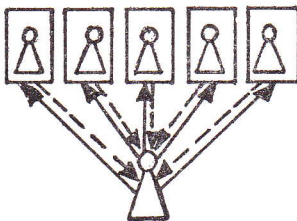
B. ___

C. ___

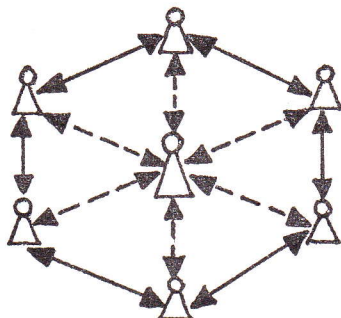
D. ___

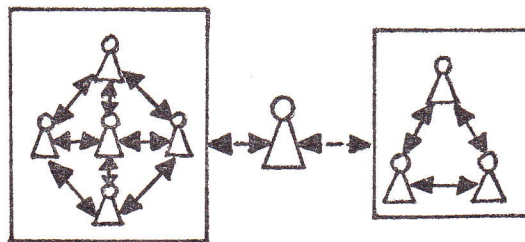
E. ___

F. ___

G. ___

H. ___

KÄSITTEIDEN KERTAUSTA

Työtapa	Ilmenemismuoto	Tavallisin käyttö
Esittävä opetus	Opettaja, oppilas tai oppilasryhmä kertoo, lukee, luennoi, näyttää, näyttelee tms. (esitys voi tapahtua myös AV-välineiden avulla)	Informaatio, kokonaiskäsitteksen, ohjeen tai mallin antaminen; oma tulkinta opitusta
Kyselevä opetus	Opettaja tai/ja oppilaat esittävät kysymyksiä vastattavaksi	Tietojen jäsentely ja "kuulustus"; harjaantumisvaihe
Opetuskeskustelu	Keskusteluryhmä — luokka tai sen osa — keskustelee jostakin asiasta opettajan tai jonkun oppilaan puheenjohtajalla	Harjaantumisvaihe ja saadun tiedon soveltaminen; omakohtainen ongelmanratkaisu
Yhteinen harjoitus	Koko luokka tai opiskeluryhmä harjoittelee samaa asiaa lähinnä opettajan johdolla	Harjaantumisvaihe (omaksumisharjoittelu)
Ryhmätyö	Luokka työskentelee ryhmiin jakautuneena siten, että kullakin ryhmällä on oma tehtävänsä	Lisätietojen hankinta, omaksumis- ja sovellusharjoittelu
Yksilöllinen työskentely		
a) opettajan suunnittelema	Kukin oppilas työskentelee varsin itsenäisesti, annettuja työohjeita noudattaen	Omaksumis- ja sovellusharjoittelu, lisätietojen hankinta
b) ohjattu opiskelu	Kukin oppilas työskentelee instruktiovaiheen jälkeen hyvin itsenäisesti, empiirisesti kokeiltuja työohjeita noudattaen	Kuten edellä
c) ohjelmoitu opetus	Kukin oppilas työskentelee itsenäisesti suorittaen ennalta laadittua ohjelmaa. Ohjelmassa oppiaine on järjestetty sarjaksi, jonka osatehtävät liittyvät toisiinsa	Kuten edellä

Mikä kaavion kohdista kuvaa mitäkin työtappaa? (nuolen suunta ja voimakkuus kuvaa kontaktin määrää ja suuntaa)

Osio 1.**ERI TYÖTAPOJEN KÄYTTÖ
KIELENOPETUKSESSA**

Kielenopetuksessa voidaan käyttää kaikkia työtapoja.

Tehtävä 1

Kirjoita seuraavaan taulukkoon ainakin yksi esimerkki tyypillisestä opetus- tai oppimistilanteesta, jossa ko. työtapaa voidaan käyttää.

Työtapaa	Esimerkki tyypillisestä tunti-tilanteesta, mihin työtapaa sopii
Esittävä opetus	
Kyselevä opetus	
Opetuskeskustelu	
Yhteinen harjoitus	
Ryhmätyö	
Yksilöllinen työskentely	
— opettajan suunnittelema	
— ohjattu opiskelu	
— ohjelmoitu opetus	

Tehtävä 2

Mitä työtapaa tai työtapoja voi käyttää seuraavissa opetus- ja opiskelutilanteissa:

1. Uusien sanojen opetus

2. Uuden rakenteen opetus

3. Aikaisemmin opitun kertaus

4. Tehtävänä olleen tekstin kuulustelu

5. Uuden tehtävän syvennys

6. Kuullun ymmärtämisen harjoittelu

7. Ääntämis- ja intonaatioharjoittelu

8. Lisämateriaalin opiskelu

9. Suullinen omaksumisharjoittelu

10. Kirjallinen omaksumisharjoittelu

11. Tukioetus

Tehtävä 3

Arvioi, missä suhteessa keskimäärin käytät eri työtapoja omassa opetustyössäsi.

Työtapaa	Käyttö (%)
Esittävä opetus	
Kyselevä opetus	
Opetuskeskustelu	
Yhteinen harjoitus	
Ryhmätyö	
Yksilöllinen työskentely	
— opettajan suunnittelema	
— ohjattu opiskelu	
— ohjelmoitu opetus	

Tehtävä 4

Mikäli jonkin työtavan osuus on mielestäsi liian alhainen, pohdi, mikä siihen on syynä ja miten tilannetta voisi parantaa.

Osio 2

OPPILAIKEN OSUUS KIELITUNNILLA JA SEN LISÄÄMINEN

Vieraat kielet kuuluvat aineisiin, joissa mallin esittämisellä ja jäljittelyllä on huomattava sija opetustapahtumassa. Jos kieltä ei kuule oikein äännettynä, on jokseenkin mahdotonta itse tuottaa sitä oikein. Oikeaa yrittäjä ja mallia ei saa luonnosta kuten joissakin aineissa, vaan uusi kieliaines ja sen oikea käyttö on ensin "syötettävä" oppilaille, jotta voidaan odottaa tuotosta.

Edellä esitettykin huomioon ottaen on todettava, että kielitunneilla oppilaiden osuus on varsin usein liian vähäinen.

Opetuksen tulisi olla interaktiivista, luokassa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Jos oppilas jää tuntitilanteesta vain passiiviseksi vastaanottajaksi, oppimista ei tapahdu läheskään samassa määrin kuin jos hän itse on aktiivisena osallistujana. Liioin ei opettaja voi saada tarvitsemaansa tietoa oppilaan oppimisedellytyksistä ja saavutustasosta, jos oppilasosuuden osuus on alhainen. Tämän vuoksi opettajan tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten suuri oppilaiden kielenkäytön osuus tunnilla on sekä kuinka moni osallistuu tunnin kulkuun aktiivisesti.

Tehtävä 1

Pohdi, mitä haittoja tavoitteiden saavuttamisen kannalta on sillä, että oppilaiden osuus tunnilla on vähäinen.

Tehtävä 2

Oman työn kriittinen arviointi on mitä parhainta jatkokoulutusta. Nauhoita jokin oma tuntisi ja kuuntele nauhoite.

Jotta saisit arkitodellisuutta vastaavan tuloksen, pyri toteuttamaan tunti aivan tavalliseen tapaan. Arvioi,

— kuinka suuri on oppilaiden kielenkäytön osuus yhteensä (aika) ja

— kuinka moni oppilas on tunnilla mukana aktiivisena osallistujana. (Merkitse luokan oppilasluettelon perään jokainen puheenvuoro esim. pisteellä seuraavaan tapaan):

Pekka A	.	(1 puheenvuoro)
Liisa H	:::	(6 puheenvuoroa)
Veli K	:	(2 ")
Sirkka L	:	(0 ")

Voit käyttää suoritusten määrästä ja tasosta saamaasi tietoa hyväksesi myöhemmin oppilaiden suullista kielitaitoa arvostellessasi.

Opettajajohtoisesta kyselystä oppilasjohtoiseen kyselyyn ja opetuskeskusteluun

Yksi mahdollisuus oppilaiden osuuden lisäämiseen on oppilaiden runsas käyttö kyselyinä. Kaikille kieltä opettaville on toki tuttua, että oppilaatkin tekevät kysymyksiä, mutta toteutusta ei aina viedä riittävän pitkälle. Pitäisi päästä ainakin opetuskeskusteluun, jota opettaja kylläkin johtaa, mutta lähinnä vain puheenvuoroja jakaen ja tarvittaessa auttaen.

Kysymykset ja keskustelu voivat pohjautua — esineeseen (leluun, pienoismalliin, käyttöesineeseen)

— kuvaan (kuvatauluun, kuvakorttiin, taulukuvaan, sarjakuvaan, kuvasarjaan, kuultokuvaan, kuultokuvasarjaan, kappaleen kuvaan)

— tekstiin (kuultuun, luettuun)

— nähtyyn esitykseen (dramatisointi, elokuva, TV-ohjelma)

Seuraavassa on muutamia ohjeita siitä, miten oppilasjohtoisesta kyselyä voidaan toteuttaa luokkatilanteessa. Lisätietoja saat kouluttajan pitämästä alustuksesta, jonka pohjalla voit tehdä muistiinpanoja.

1. Totuttaminen aloitetaan mahdollisimman varhain

2. Kysymistä tuetaan eri keinoin

3. Opettaja auttaa kysyjää

4. Kysyjän ja vastaajan valinta voi tapahtua eri tavoin

5. Eri oppilaiden on saatava puheenvuoroja

Tehtävä 3

Pohdi, miten oppilasjohtoinen kysely vaikuttaa positiivisesti seuraaviin seikkoihin:

1. Oppilaspuheenvuorojen määrä

2. Harjoittelun painopiste

3. Keskustelun vaikeustaso

4. Oppilaiden aktivoituminen

5. Oppilaiden äänenkäyttö

6. Opettajan tehtävien painopiste

7. Keskustelutottumus

Menettelytapaohjeita eri vaiheisiin

Suullinen kausi:

1. Opettaja opettaa jonkin asian ja tekee kysymyksiä.

2. Oppilaat saavat toimia kyselijöinä.
— Esineet, kuvat, kuvasarjat ja äänitteet muodostavat kysymyksille tuen
— opettaja auttaa kyselijää tarvittaessa

esim. osoittamalla jotakin paikkaa kuvassa
— opettaja auttaa antamalla kysymyksen alun

— opettaja viittaa kuvan toimintaan ja kehottaa kysymään siitä

— opettaja kehottaa kysyjää tekemään jotakin ja sitten kysymään mitä tekee

Kirjakausi:

Keskustelu uudesta tekstistä

1. Uuden asian opettaminen

— opettaja opettaa uudet sanat tai rakenteen normaaliin tapaan

2. Tekstin kuunteleminen

— teksti kuunnellaan nauhalta

— opettaja lukee tekstin

3. Tekstin lukeminen

— teksti luetaan kuorossa

— muutamat oppilaat lukevat tekstin

4. Kysymykset ja keskustelu

— opettaja tekee kysymyksiä tekstiin liittyen, oppilailla kirjat auki

— oppilaat tekevät kysymyksiä tekstistä kirjojen ollessa auki

Keskustelu läksykappaleesta

1. Tutun tekstin kuunteleminen

— nauhalta, opettajan tai oppilaan lukemana

— osa kerrallaan tai kokonaan

2. Kysymysten tekeminen

— oppilaat tekevät kysymyksiä kuullun pohjalta

3. Kysymysten tukeminen

— opettaja antaa kysymyksille tukea kuvin, tukisanoin, numerotiedoin jne.

4. Vastausten kirjoittaminen

— osa vastauksista voidaan kirjoittaa tauluun

— kirjoittajana käytetään toista oppilasta, ei vastaajaa

5. Keskustelun laajentaminen

— keskustelua pyritään laajentamaan oppilaiden omaan elämäntilanteeseen.

Peruskoulun ylimmillä luokilla voi tunnin kulku muodostua esim. seuraavaksi:

1. Läksynä ollut lukukappale kuunnellaan

2. Oppilaat tekevät kysymyksiä läksynä olleesta kappaleesta

3. Osa vastauksista kirjoitetaan tauluun, taululauseet tarkastetaan ja luetaan (esim. kuorossa)

4. Käydään läpi edellisellä kerralla annetut tehtävät: jos tehtävät ovat suullisia — esim. drillinomaisia — ne käydään läpi yhdessä, jos taas kirjallisia ja erilaisia eri oppilaille, oppilaat voivat itse tarkistaa suorituksensa. Jälkimmäinen edellyttää, että on käytettävissä oikeat ratkaisut joko opettajan tekemänä monisteena tai painettuna. Oppilaiden tarkastaessa tehtäviään opettaja tarkkailee, miten oppilaat ovat niistä suoriutuneet, ja antaa tarvittaessa ohjeita ja selvityksiä sekä kehottaa tehtävissään heikosti selviytyneitä harjoittelemaan ko. asiaa vielä uudestaan. Tätä varten hän osoittaa oppilaille lisätehtäviä.

5. Sitä mukaa kuin oppilaat ovat tarkistaneet tehtävänsä, he ryhtyvät tutkimaan uutta tekstikappaletta oppikirjasta. Tässä he voivat käyttää apuna sanastoa, mahd. sanakirjaa, mahd. kielioppia tai kielioppiosaa jne. Opettaja auttaa tarvittaessa.

6. Kun kaikki oppilaat ovat kertaalleen tutustuneet uuteen tekstiin, opettaja lukee sen tai kuunteluttaa nauhan.

7. Opettaja suorittaa ns. raivauksen ja antaa asiatietoja, oppilaat saavat tehdä opettajalle kysymyksiä.

8. Oppilaat tutkivat pienryhmissä tekstiä tarkemmin tavoitteena pääkohtien hallinta (sanasto, sanonnat, rakenteet, päätapahtumat). Opettaja kiertelee ryhmässä osoittaen keskeisiä tekstin kohtia, oppilaat kysyvät tarvittaessa opettajalta. Oppilaat myös miettivät yhdessä kysymyksiä seuraavaksi kerraksi.

^a Teksti kuunnellaan yhdessä ja luetaan kuorossa tai yksitellen).

Tässä selostettu esimerkki ei ole tunnin kaava eikä sitä ole syytä sellaisena pitää. Esimerkki selvittänee kuitenkin tunnin painopisteen siirtymistä kuulustelusta ja esityksestä opiskeluun.

Tehtävä 4

Pohdi, missä kohdin edellä esitetyn esimerkin kaltaisessa tunnissa oppilaat itse tekevät sellaista, mikä usein on totuttu toteuttamaan opettajan toimesta.

Mitä peruskoulun kokonaistavoitteita tällainen tunti toteuttaa paremmin kuin opettaja-johtoinen tunti?

Tehtävä 5

Mieti, miten menettelisit seuraavissa tilanteissa.

1. Oppilaat kysyvät käyttäen kirjan persoonamuotoa, aikamuotoa jne. vaikka se ei sopisikaan.
2. Hitaasti edistyvät tai arat oppilaat eivät uskalla kysyä.
3. Edistyneemmät oppilaat naureskelevät kovin helpoille kysymyksille.
4. Luokka on hidas ja hieman haluton kysymään.

Tehtävä 6

(pienryhmälle, jossa on samalla luokka-asteella opettavia opettajia)

Valitkaa käytössä olevasta oppikirjasta jokin lukukappale, joka tulee käsiteltäväksi pian koulustilaisuuden jälkeen.

Miettikää yhdessä, miten ko. lukukappaleen käsittelyn voisi toteuttaa oppilaskeskeisesti. (Jos kyseessä on suullinen kausi, pohdinta voi koskea pian käsiteltäväksi tulevaa asiaa.)
Pohdinnan kohteena voi olla:

- miten opettaja voi pohjustaa oppilaskysymyksiä edellisellä tunnilla
- mitä opastusta hän antaa oppilaille, että nämä valmistautuisivat kysymysten esittämiseen
- mitä tukea kysymysten tekemiseen opettajalla on syytä olla a) läksynä olleesta tekstistä b) uudesta tehtävästä (kuvat, esineet, tukitiedot jne)
- antaako lukukappale mahdollisuuden ryhmätyöhön ja miten sitä pitäisi valmistella

— mitkä ovat odotettavissa olevat vaikeudet, joihin olisi hyvä varautua etukäteen

Osio 3

KIELTEN OPPIMISMATERIAALIN ARVIOINTI

Tehtävä 1

Arvioi käyttämäsi tai uutta oppimismateriaalia seuraavien näkökohtien mukaan. Merkitse ruudukkoon 1, jos katsot arvioitavana olevan seikan toteutuvan tässä oppimismateriaalissa hyvin, X jos toteutuminen on kohdalaista ja 2, jos materiaali on mielestäsi tässä suhteessa puutteellista.

Tehtävä 2

Mitä edellä mainittuja kohtia pystyy arvioimaan

- oppilas uudesta materiaalista
- opettaja uudesta materiaalista
- oppilas koulussa käyttämästään materiaalista
- opettaja koulussa käyttämästään materiaalista

	1	X	2
1) Sisältö:			
a) vastaako käytetty oppimismateriaali sisällöltään ja vaikeusasteeltaan oppilaan ikäkautta?			
b) vastaako se käytännöllisen kielitaidon tarpeita?			
c) antaako se totuudemmukaisen, riittävän monipuolisen ja ajanmukaisen kuvan ulkomaailmasta?			
2) Porrastus:			
a) jakaantuvatko oppimisvaikeudet tasaisesti oppijakson eri osille?			
b) onko uuden oppimisen ja soveltavan harjoittelun välinen suhde materiaalia käyttävälle oppilasjoukolle sopiva?			
3) Eriyttäminen ja työtavat:			
a) tarjoaako materiaali mahdollisuuden erilaisten tehtävien antamiseen eri tavoin oppiville oppilaille?			
b) mahdollisuuden erilaisten työtapojen käyttämiselle?			
4) Lisämateriaali:			
a) millaista tarjottu lisämateriaali on määrältään (äänitteet, kuvat)?			
b) millaista lisämateriaali on laadultaan?			
5) Motivaatio:			
a) antaako materiaali oppilaalle halua kielin jatkuvaan oppimiseen?			